

PATVIRTINTA
Veiviržėnų Jurgio Šaulio gimnazijos
direktorius 2019 m. spalio 21 d.
įsakymu Nr. V-148

KLAIPĖDOS R. VEIVIRŽĖNŲ JURGIO ŠAULIO GIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS IR POSTVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos r. Veiviržėnų Jurgio Šaulio gimnazijos smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 „Dėl Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-625 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje patvirtinimo“, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – padėti mokykloje užtikrinti saugią, sveiką, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

3. Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos, intervencijos ir postvencijos vykdymą Pašlūžmio mokykloje-daugiafunkciame centre.

4. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

4.1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną – smurto ir patyčių situacijos mokykloje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas.

4.2. Prevencija – priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

4.3. Intervencija – mokyklos vadovo, jo įgalioto asmens ir mokyklos darbuotojų koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

4.4. Postvencija – pagalba smurtą ir patyčias patyrusiems asmenims, padedant jiems susitvarkyti su psichologiniais traumuojančio įvykio padariniais.

4.5. Smurtas – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą (fizinį skausmą, dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, dvasinį sukrėtimą, emocinę depresiją, pažeminimą, reputacijos pablogėjimą, bendravimo galimybių sumažėjimą ir kita, teismo įvertintą pinigais). Išskiriamos smurto formos:

4.5.1. psichologinis (emocinis) – teisės į individualumą pažeidinėjimas, žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos raidai veiklos trikdydamas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

4.5.2. fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai, fizinės baumės, veiksmai, sukeltys žalą arba keliantys pavojų asmens gyvybei, sveikatai, raidai ar žalai garbei ir orumui;

4.5.3. seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl priklausomumo; vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

4.5.4. nepriežiūra – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.

4.5.5. Patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgą persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui ir yra stebimi kitų asmenų ar asmenų grupės. Patyčios apima platų smurtinio elgesio spektrą.

4.6. Mokyklos bendruomenės narys: vadovas ar jo įgaliotas asmuo, mokyklos darbuotojas, tėvas/globėjas, mokinys.

4.7. Smurto ar patyčių dalyviai:

4.7.1. smurtą ar patyčias patiriantis asmuo – vaikas/mokinys, mokyklos darbuotojas prieš kurį smurtaujama arba iš kurio tyčiojama;

4.7.2. besityčiojantis/skriaudėjas/smurtautojas – asmuo/ys, inicijuojantys smurtą ar patyčias ir/ar prisidedantys prie jų;

4.7.3. smurto ar patyčių stebėtojas – asmuo/ys, matantys ar žinantys apie smurtą ar patyčias.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA MOKYKLOJE

5. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi mokyklos vadovas, Vaiko Gerovės komisijos nariai (toliau VGK) arba švietimo pagalbos specialistai, mokyklos darbuotojai, o jos vykdyje dalyvauja visi mokyklos bendruomenės nariai.

6. Klasės vadovas registruoja įvykius smurto ir patyčių atvejų klasėje registracijos žurnale (4 priedas) ir pateikia ataskaitą VGK nariui, koordinuojančiam smurto ir patyčių prevencijos veiklos sritį, kas du mėn.

7. VGK narys, koordinuojantis smurto ir patyčių prevencijos veiklos sritį, du kartus per mokslo metus: sausio ir birželio mėnesiais analizuoja apibendrintus mokykloje registruotų pranešimų apie smurtą ir patyčias duomenis:

7.1. atlieka mokykloje registruotų pranešimų dinamikos analizę;

7.2. atlieka atitinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių planavimą;

7.3. kasmet įvertina, kaip sekėsi įgyvendinti pasiūlytas plano priemones ir teikia naujus siūlymus.

8. VGK nariai, mokyklos darbuotojai teikia siūlymus mokyklos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo mokykloje, mokyklos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo smurto ir patyčių prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais.

9. VGK nariai, mokyklos darbuotojai gali teikti siūlymus mokyklos vadovui dėl mokyklos smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos tvarkos aprašo tobulinimo.

10. Mokykloje užtikrinamas nuoseklus ir reguliarus mokinių socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas, pozityvaus mokyklos mikroklimato kūrimas, mokinių pozityvių vertybių formavimas.

11. Visi mokyklos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių.

12. Mokykla, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais, vietos bendruomene, savivaldybėse esančiomis įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

13. Mokyklos bendruomenės nariai informuojami ir pasirašytinai supažindinami su mokyklos nustatyta smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir postvencijos tvarka.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA IR POSTVENCIJA MOKYKLOJE

14. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas įtaręs smurtą ar patyčias atlieka koordinuotus veiksmus, nukreiptus į įtarimų patvirtinimą arba paneigimą:

14.1. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau dar negalintis to užtikrintai teigti, gali konsultuotis su mokyklos vaiko gerovės komisijos nariu, koordinuojančiu smurto prevencijos veiklos sritį, arba švietimo pagalbos specialistais;

14.2. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas (kuriam vaikas atsiskleidė patiriantis smurtą ar patyčias arba turintis gerą emocinį ryšį su vaiku, arba pastebėjęs smurto požymius) gali inicijuoti pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje (6 priedas);

14.3. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai smurtauja, tačiau dar negalintis to užtikrintai teigti, gali inicijuoti pokalbį su galimai smurtavusiu vaiku (6 priedas) ir (ar) konsultuotis su mokyklos vaiko gerovės komisijos nariu, koordinuojančiu smurto prevencijos veiklos sritį, arba švietimo pagalbos specialistais;

14.4. Įtarus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, mokykloje raštu registruojami požymiai ir aplinkybės (2 priedas), kurios sukėlė įtarimą dėl smurtavimo ir, nedelsiant, pranešama mokyklos vadovui ir (ar) jo įgaliotam asmeniui ir (ar) savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui ir (ar) policijai.

14.5. Mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, gavęs pranešimą iš mokyklos darbuotojo apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui ir (ar) policijai.

14.6. Mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, pranešęs apie vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriui ir (ar) policijai, informuoja mokyklos VGK dėl pagalbos vaikui teikimo ir organizavimo.

15. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas pastebėjęs smurtą ar patyčias atlieka koordinuotus veiksmus, nukreiptus į smurtą ir patyčias:

15.1. nutraukia smurtą ar patyčias (ar kitokį konfliktą);

15.2. kai vyksta muštynės, skubiai kviečia į pagalbą kitus, arčiausiai esančius mokyklos darbuotojus;

15.3. pašalina stebėtojus iš smurto ar patyčių įvykio vietos;

15.4. įvertinta fizinę žalą, nukentėjusiam vaikui suteikia pirmąją medicininę pagalbą, pasirūpina iškviešti bendrąsias pagalbos centro tarnybas (greitąją pagalbą, policiją ar kt.);

15.5. mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas, kuris pastebėjo smurtą ar patyčias inicijuoja korekcinį pokalbį su mokiniu, tą pačią darbo dieną raštu užregistruoja smurto ar patyčių įvykio detales (1 priedas), informuoja klasės vadovą.

15.6. Priklausomai nuo smurto ir patyčių pasikartojimų skaičiaus ir sunkumo atliekami tolesni veiksmai (3 priedas):

15.6.1. I etapas. Klasės vadovas:

15.6.1.1. vykdo individualius pokalbius su patyčių dalyviais (nukentėjusiuoju, skriaudėju, stebėtojais). Smurtavęs mokykloje mokinys rašo paaiškinimą. Klasės vadovas registruoja įvykį smurto ir patyčių atvejų klasėje registracijos žurnale (3 priedas);

15.6.1.2. perduoda informaciją apie įvykį tėvams ar globėjams – tą pačią arba ne vėliau kaip kitą darbo dieną;

15.6.1.3. esant poreikiui rekomenduoja ir organizuoja socialinės pedagoginės, psichologinės arba kitos pagalbos gavimą;

15.6.1.4. informuoja mokyklos vadovą.

15.6.2. II etapas. Klasės vadovas, nesiliaujant patyčioms:

15.6.2.1. vykdo individualius pokalbius su patyčių dalyviais (nukentėjusiuoju, skriaudėju, stebėtojais) ir jų tėvais ar globėjais. Iškilus poreikiui pakviečia dalyvauti kitus specialistus: socialinį pedagogą, psichologą, specialųjį pedagogą ar kt.;

15.6.2.2. rekomenduoja ir organizuoja socialinės pedagoginės, psichologinės arba kitos pagalbos gavimą. Sudaro ir įgyvendina pagalbos priemonių planą;

15.6.2.3. informuoja mokyklos vadovą.

15.6.3. III etapas. Klasės vadovas, nesiliaujant patyčioms:

15.6.3.1. perduoda informaciją Vaiko gerovės komisijai;

15.6.3.2. informuoja mokyklos vadovą;

15.6.3.3. organizuojamas posėdis, dalyvaujant vienam iš mokinio tėvų ar globėjų. Pagalbos priemonių plano peržiūra, koregavimas. Vaiko gerovės komisijos siūlymas skirti nuobaudą raštu: pastabą, papeikimą, griežtą papeikimą (priklausomai nuo netinkamo elgesio pobūdžio) ir/arba policijos, TBK informavimas apie besikartojantį netinkamą mokinio elgesį;

15.6.3.4. situacijai nesikeičiant, kreipiamasi į Klaipėdos rajono savivaldybės Vaiko gerovės komisiją dėl minimalių ar vidutinių priežiūros priemonių taikymo. Esant poreikiui, prašoma perkelti mokinį į kitą mokyklą.

15.7. Kai smurtauja arba smurtą patiria mokyklos darbuotojai, nedelsiant, pranešama mokyklos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, tą pačią darbo dieną raštu registruojamos smurto ar patyčių įvykio detalės (1 priedas).

15.8. Mokyklos vadovas gali taikyti drausmines priemones skriaudikams, ar jų teisėtiems atstovams arba dėl šių priemonių taikymo gali kreiptis į kitas institucijas, turinčias teisę, taikyti drausmines priemones.

15.9. Kai smurtauja arba smurtą ar patyčias patiria mokyklos vadovas ar jo įgaliotas asmuo apie įvykusį smurto ar patyčių faktą, nedelsiant, pranešama savivaldybėje veikiančiai pedagoginei psichologinei tarnybai (toliau tarnyba), esant reikalui, kitoms institucijoms.

16. Smurto ir patyčių postvencijos įgyvendinimas mokykloje.

16.1. Mokyklos vaiko gerovės komisija gavusi pranešimą apie vaiką galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje organizuoja ir (ar) teikia pagalbą vaikui, galimai patyrusiam smurtą.

16.2. Mokyklos vaiko gerovės komisijos narys, koordinuojantis smurto prevencijos veiklos sritį, mokyklos specialistai inicijuoja ir vykdo pagalbą smurtą ar patyčias patyrusiems ar smurtavusiems dalyviams, stebėtojams.

16.3. Mokyklos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir (ar) mokyklos darbuotojas, kurie smurtavo ar smurtą patyrė mokykloje pagalbą gauna tarnyboje arba pas Teikėją.

16.4. Mokyklos darbuotojams psichologinė pagalba neatlygintinai pradama teikti nedelsiant, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento atvykus į atitinkamą tarnybą arba pas atitinkamą psichologinės pagalbos teikėją, su kuriuo yra sudaryta sutartis dėl psichologinės pagalbos teikimo.

III SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

17. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

18. Šio aprašo įgyvendinimas yra susijęs su mokyklos Vidaus darbo taisyklėmis, Mokinių elgesio taisyklėmis, Poveikio priemonių taikymo taisyklėmis, Mokyklos ugdymo planu ir kitais dokumentais.

19. Vykdamas smurto ir patyčių prevenciją grupių/klasių pedagogai kiekvienus mokslo metus planuoja ir įgyvendina ilgalaikes tikslines patyčių prevencijos programas (kiekvienas mokinys dalyvauja nuoseklioje ir ilgalaikėje prevencinėje programoje).

20. Patyčių ar smurto atveju, informaciją viešiesiems ryšiams teikia Mokyklos vadovas arba raštu įgaliotas jo asmuo, nepažeisdamas Lietuvos Respublikos teisės aktų.

PRANEŠIMO APIE PASTEBĖTO SMURTO AR PATYČIŲ ATVEJĮ REGISTRAVIMO FORMA

Pranešimo data

Pranešusio apie smurto ar patyčių atvejį vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Smurto ar patyčių įvykio vieta, laikas	
Smurtą ar patyčias patyrusio/ių asmens/ų vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Smurtautojo/ų (besityčiojančio/ių, skriaudėjo/ų) vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Smurto ar patyčių įvykio stebėtojas/ai	
Smurto forma/os:	
☐ Psichologinis (emocinis): plūdimas, keikimas, šaukimas, žeminimas, menkinimas, grubi kritika, erzinimas, šaipymasis, kibernetinės patyčios (patyčios socialiniuose ir kituose tinkluose, nemalonių žinučių arba elektroninių laiškų rašinėjimas, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas, tapatybės pasisavinimas ir pan.), atstūmimas, „etikečių klajavimas“, išvaymas, neįleidimas namo(į klasę), ignoravimas, nesirūpinimas poreikiais, nesidomėjimas interesais, nepripažinimas, grasinimas. ☐ Fizinis: smūgiavimas, daužymas, spardymas, mušimas įvairiais daiktais, purtymas, žnaibymas, smaugimas, kankinimas, uždarymas ir laikymas tamsoje, deginimas, apiplikymas vandeniu, badymas, ginklų ar kitų žalojančių daiktų naudojimas, kiti tyčiniai fiziniai veiksmai, kurie sukelia kitam skausmą, daro žalą arba kelia pavojų gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui. ☐ Seksualinis: glostymas, vertimas ar siūlymas glostyti, lietimas, bučiavimas, masturbavimas ar vertimas, siūlymas tai daryti, vertimas ar siūlymas čiulpti, kandžioti lytinius organus, lytinių organų vaikui demonstravimas, vertimas ar siūlymas nusirengti, masturbotis tam tikro asmens akivaizdoje, vaiko įtraukimas į pornografinę veiklą ar prostituciją, seksualinio pobūdžio kalbos su vaiku, nepadorių gestų, pornografinio turinio medžiagos demonstravimas vaikui, seksualiniai santykiai su prasiskverbimu (analiniu, vaginaliniu, oraliniu), daiktų kišimas į lytinius organus. ☐ Nepriežiūra: nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, sukeliantis žalą ar pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai. Vaikas nuolat alkanas, purvinas, netinkamai apdengtas, apleistas. ☐ veiksmai, kuriuos atliko smurtautojas _____ ☐ kiti pastebėjimai _____	
Pastebėjusio smurtą ar patyčias asmens veiksmai įvykio metu.	
Kam ir kada pranešta apie smurtą ar patyčias?	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas?	

Veiksmų po įvykio planas su: (pildo mokytojai arba pagalbos mokiniui specialistai)

Smurtą ir patyčias patyrusiu/iais asmeniu/imis	
Smurtavusiu/iais mokiniu/iais	
Stebėtoju/ais:	
Patyčių dalyvių (nukentėjusio/ių, smurtavusio/ių, stebėjusio/ių) tėvais/globėjais:	
Kitais mokyklos darbuotojais:	
Kita (įrašyti)	

(Užpildžiusio asmens vardas, pavardė, parašas)
 (mokyklos vadovo ar jo įgalioto asmens parašas)

PRANEŠIMO ĮTARUS SMURTĄ AR PATYČIAS REGISTRAVIMO FORMA

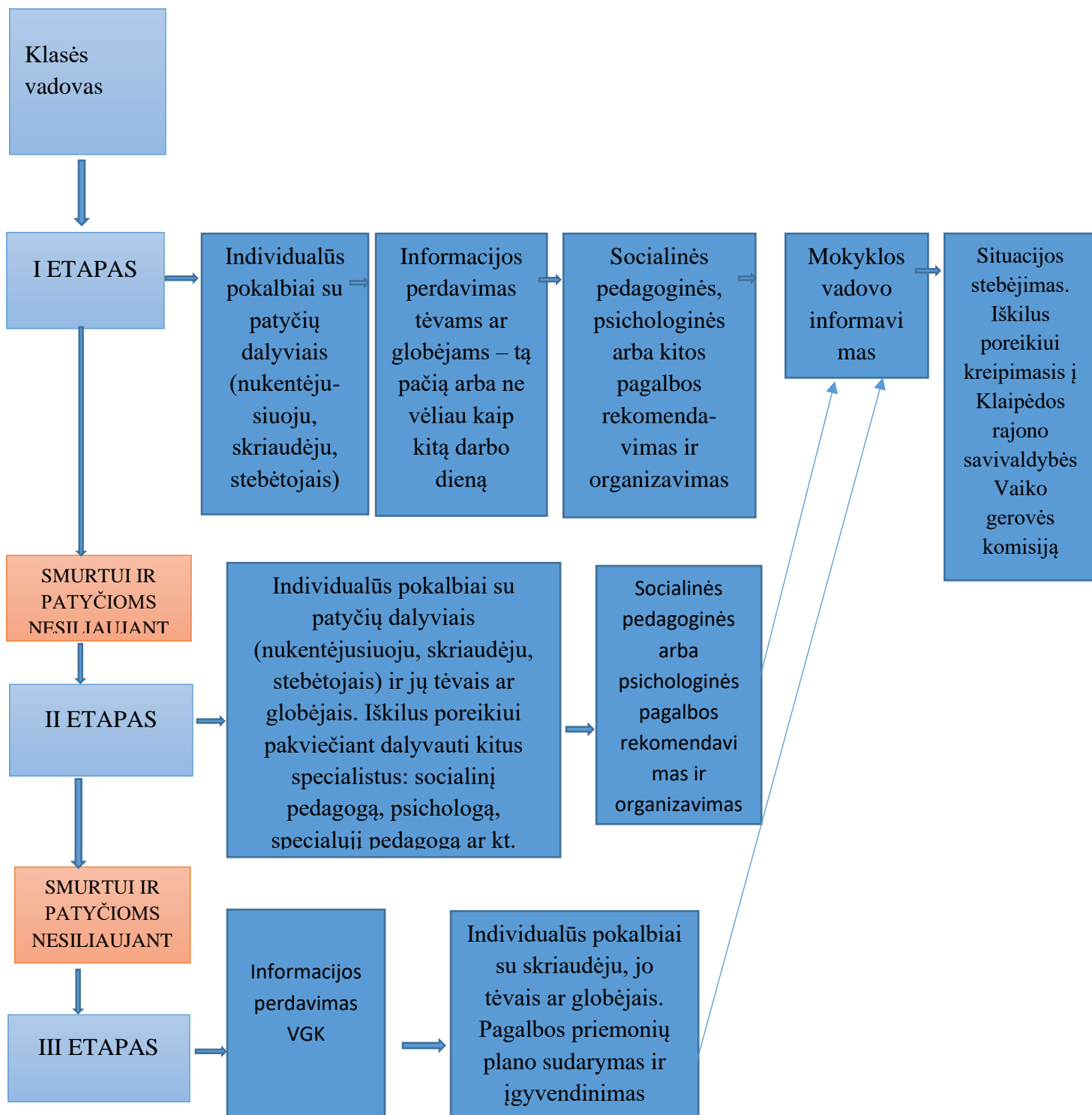
Pranešimo data

Pranešusio asmens vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Galimai nukentėjusio/ių nuo smurto ar patyčių asmens/ų vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Galimai smurtavusio/ių asmens/ų vardas, pavardė, klasė/pareigos	
Fizinio smurto požymiai ir aplinkybės, sukėlę įtarimą:	
☐ Emociniai ir elgesio: nerimastingumas, baimingumas, tam tikrų asmenų, vietų baimės, savęs nuvertinimas, perdėtas nuolankumas, paklusnumas, agresyvumas, nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos, prislėgtumas, padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams, nemiga, valgymo sutrikimai, atsiribojimas, probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje ar klasėje, vengiantis elgesys kasdieninėje veikloje, nenoras eiti į mokyklą, stipriai suprastėję ugdymosi/mokymosi pasiekimai, oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (bandymas slėpti mėlynės, sužalojimus), kiti vaiko elgesio ar emocijų pokyčiai.	
☐ Fiziniai: mėlynės, kraujosrūvos, įkandimo (dantų) žymės, nudeginimai, nušalimai (neturintys pagrįsto paaiškinimo), įdrėskimai, įpjovimai, randai, nubrozdinimai (neturintys įtikinamo paaiškinimo ar jis nepagrįstas), stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (nesusiję su vaiko medicinine būkle, pvz.: trapių kaulų sindromu ar netyčine sunkia trauma), tinklainės kraujosrūvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma.	
☐ kiti pastebėjimai _____	
Psichologinio smurto požymiai ir aplinkybės sukėlę įtarimą:	
☐ Vaiko, patyrusio smurtą elgesys: emociniai sunkumai, perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis, pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas, artimo ryšio su vaiko atstovais pagal įstatymą stoka, agresyvumas, amžiaus neatitinkančios žinios (kalba, elgesys), sunkumai valdyti stiprias emocijas, atsiribojimas/atsitraukimas nuo tam tikro asmens, baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu, socialinių įgūdžių stoka, emocinis nebrandumas, mikčiojimas, apsinkinta kalba, psichosomatiniai skundai, nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis, depresija, uždaramas, save žalojantis elgesys (alkoholio vartojimas, suicidiniai bandymai).	
☐ smurtaujančio suaugusiojo elgesys: nepagarbos demonstravimas, negatyvūs pasisakymai apie vaiką, emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti, nesirūpinimas vaiko medicininiais poreikiais, vaiko pravardžiavimas, viešas žeminimas, grasinimai sukelti vaikui fizinę žalą, nerealistinių lūkesčių vaiko atžvilgiu puoselėjimas, vaiko išnaudojimas namuose kaip tarno, vaiko įtraukimas į „suaugusiųjų reikalus“, pvz., skyrybas, tam tikrų asmenų tarpusavio konfliktus.	
☐ kiti pastebėjimai _____	
Seksualinio smurto požymiai ir aplinkybės sukėlę įtarimą:	
☐ fiziniai: nėštumas, lytiniu keliu plintančios infekcijos, poodinės kraujosrūvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, kurių negalima paaiškinti atsitiktine trauma, nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje, skausmingas šlapinimasis, sunkumai sėdint ar vaikstant, suplėšyti, dėmėti, kruvini drabužiai, sutrikęs miegas, valgymo sutrikimai.	
☐ emocijų ir elgesio požymiai: nuolatinis savo genitalijų lietimasis, trynimas, viešas masturbavimasis, nesiliaujantis net ir vaiką sudrausminus, amžiaus neatitinkančios seksualinės žinios, atviras įvairių seksualinių dalykų klausinėjimas, seksualinio turinio žaidimai, žaidžiant demonstruojama agresija, priešiškus savo arba priešingai lyčiai, lytinio akto su kitais vaikais, gyvūnais ar žaislais imitavimas, daiktų kišimas sau ar kitiems į vaginą, užpakalį, nusirenginėjimas nuogai, kitų nurenginėjimas, suaugusiojo lietimasis „gundymas“ įmantrus, provokuojantis elgesys, susivaržymas, susikaustymas, įtampa judant, baimė būti suaugusiųjų žmonių liečiamu, keliamu, apkabinamu, sodinamu ant kelių, tam tikrų vietų baimė (pvz.: vonios, tualetų), seksualinio turinio detalių piešimas.	
☐ kiti pastebėjimai _____	

Smurto ar patyčių požymių ir aplinkybių, sukėlusių įtarimą apibendrinimas ir kitos svarbios detalės.	
Kam pranešta apie įtariamą smurtą ir patyčias?	
Tolimesnių veiksmų planas	

(Užpildžiusio asmens vardas, pavardė, parašas)

(mokyklos vadovo ar jo įgalioto asmens parašas)

1 schema. Reagavimo į smurtą ir patyčias mokykloje eiga

SMURTO IR PATYČIŲ ATVEJŲ KLASĖJE REGISTRACIJOS ŽURNALAS

Klasė _____

Klasės vadovas _____, _____ mėnuo _____ mokslo metai

Nr.	Data	Kas pranešė apie smurtą/ patyčias	Smurto/ patyčių pobūdis: P, F, S, N	Smurtą/ patyčias/ patiriantis asmuo	Smurtaujantis/ besityčiojantis asmuo/ asmenys	Smurto/ patyčių stebėtojai	Intervencija (mokykloje ar už mokyklos ribų)*, rezultatas

Smurto/ patyčių pobūdis: P – psichologinis/emocinis, F - fizinis, S - seksualinis, N – nepriežiūra.

Intervencija mokykloje: KP- klasės vadovo korekcinis pokalbis su patyčių dalyviais, ŠP – klasės vadovas organizuoja socialinės pedagoginės, psichologinės, specialiosios arba kitos pagalbos gavimą, VGK – vaiko gerovės komisija.

Intervencija už mokyklos ribų: GP – greitoji pagalba, PK – policijos komisariatas, VTAS – vaiko teisių apsaugos skyrius, AV – atvejo vadyba, PPT – pedagoginė psichologinė tarnyba, DI - www.draugiskasinternetas.lt ar kt.

KOREKCIŠIO POKALBIO EIGOS KORTELE

- **Dalyviai ir vieta:** mokinys (ar vienas iš jų), įtariamas patyčiomis + du suaugę mokyklos darbuotojai, iš kurių vienas, jei įmanoma, mokinio auklėtojas.
 - Tuščias kambarys, stalas, kėdės, uždaros durys.
- **Pasakyk, kas buvo pastebėta:** vardink daiktus tikraisiais vardais (pastebėtas arba įtariamas nepriimtinas elgesys ar patyčios (kai tai kartojasi) **ĮVARDINK KONKREČIAI**.
- **Paaiškink mokyklos taisykles** ir lūkesčius, susijusius su aptariamu elgesiu, taip pat mokyklos reakciją į galimus pažeidimus.
 - **Paprašyk mokinio patvirtinti** ir pripažinti.
 - Jei taip: paprašyk iš mokinio pažado taip nebedaryti; girk jei tesės.
 - Jei ne: papasakok mokiniui, kad darbuotojai pakalbės su kitais, suaugusiais ir mokiniais, išsiaiškins tiesą, ir jei tuo metu nukentės ką nors žinantis ar jam bus grasinama, įtarimai iškart kris ant mokinio. Jei tyrimas parodys, kad mokinys nieko nepadarė, darbuotojai jo atsiprašys.
 - Kitu atveju bus taikomos sankcijos.
 - Pabaik pokalbį **suplanuodamas tęstinį** pokalbį po vienos /dviejų savaitių – nustatyti, ar nepageidaujamas elgesys nepasikartojo.
 - Įsitikink, kad **mokinys suprato**

MOKYKLOS DARBUOTOJO POKALBIO SU VAIKU, GALIMAI PATYRUSIU SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE, YPATUMAI

Mokyklos darbuotojas, įtaręs ar pastebėjęs galimo smurto prieš vaiką požymius vaiko kūne, elgesyje, emocijose ar vaiko atstovų pagal įstatymą bendravime su vaiku, turėtų susirūpinti ir pasidomėti, kas jam nutiko. Kalbėdamas su vaiku mokyklos darbuotojas turėtų atkreipti dėmesį į kai kurias pokalbio ypatybes:

- ✓ sudaryti kiek įmanoma saugesnes ir patogesnes pokalbiui sąlygas (pvz., vienam klasėje), kad vaiko nerimas sumažėtų;

- ✓ atsisėsti šalia vaiko arba jam patogiu atstumu viename akių lygyje (nerekomenduojama sėdėti už stalo vienas priešais kitą);

- ✓ klausti vaiko, kas jam nutiko, užduodant atvirus klausimus (pvz.; „Šiandien pastebėjau mėlynės ant tavo rankos riešo. Kas tau atsitiko?“ Neklausti: „Ar čia tam tikras asmuo tau mėlynės padarė?“);

- ✓ ramiai išklausyti vaiką, nepertraukinėti, leisti pasakyti, kiek vaikas nori / gali; neprarasti savitvardos: matydamas, kad suaugusysis, kuriam vaikas atsiskleidė, išsigando, supyko ar pasibaisėjo, gali išgąsdinti vaiką, jis gali daugiau nebesakoti arba atsiimti savo žodžius;

- ✓ tikėti vaiku: jei vaikas prabilo apie smurtą, jis parodė pasitikėjimą suaugusiuoju. Jei vaikas išgirs abejonę, ar jis sako tiesą, daugiau gali nieko nebesakyti, ir smurtas gali tęstis toliau;

- ✓ nuraminti vaiką, palaikyti jį: vaikui atskleisti smurtą, veikiausiai, reikėjo sukaupti daug drąsos. Svarbu jam perteikti žinią, kad jis gerai pasielgė kreipdamasis pagalbos (pvz., „gerai, kad tu man pasakei apie tai“, „man gaila, kad tau taip atsitiko“);

- ✓ nekaltinti, nesmerkti, nekritikuoti vaiko: svarbu yra vaikui perduoti vienareikšmišką žinią, kad jis nėra kaltas dėl patirto smurto, už tai yra atsakingas suaugęs žmogus, kuris elgėsi neleistinai;

- ✓ skatinti vaiką pasidalinti savo išgyvenimais, jausmais: tikėtina, kad vaikas patiria daug įvairių jausmų ir išgyvenimų: baimę būti kaltinamam, baimę dėl smurtautojo keršto, gėdą, kaltę ir kita, kurie jį slegia;

- ✓ klausiant, kalbant vartoti suprantamus vaikui žodžius, sąvokas, atitinkančias vaiko amžių, pažintinius gebėjimus ir supratimą, specialiuosiuos ugdymosi poreikius;

- ✓ suprasti, kad vaikas gali būti emociškai prisirišęs prie smurtavusio prieš jį asmens (pvz., jei vaiką seksualiai tvirkino tam tikras asmuo, vaikas gali išgyventi labai prieštarigus jausmus – meilę smurtautojui ir neapykantą jam už padarytą skriaudą), vengti jį kaltinančių, vertinančių ar nukreipiančių klausimų, teiginių;

- ✓ patvirtinti vaikui, kad jis gerai padarė pasisakęs apie patiriamą smurtą;

- ✓ pokalbio metu patikinti vaiką, kad smurtas prieš jį – ne jo kaltė, o smurtavusiojo atsakomybė;

- ✓ klausytis vaiko ir sąžiningai atsakyti į jam kylančius klausimus: vaiką gali kankinti nežinia dėl ateities, smurto atskleidimo pasekmių. Svarbu patikinti vaiką, kad bus stengiamasi užtikrinti jo saugumą, tačiau nežadėti to, ko nėra galimybės išpildyti (pvz., nereiktų vaikui sakyti „Tavo mama nenusimins“);

- ✓ paaiškinti vaikui (atsižvelgiant į vaiko amžių ir supratimą), kas vyks po to, kai jis pasisakė, kokių veiksmų imsis mokyklos darbuotojas vaikui apsaugoti;

- ✓ būti prieinamam vaikui, nepalikti jo vieno su savo problema, mintis ir jausmais.

Rekomenduojama vaiko papasakotas smurtinės situacijos detales užrašyti kaip įmanoma tiksliau, cituojant vaiko kalbą: kada prasidėjo smurtas, kas tai darė, kas apie tai žino / žinojo, kam vaikas yra dar pasakojęs ar (ir) kodėl nepasakojo, kokie, vaiko supratimu, buvo smurtautojo motyvai, kaip vaikas jautėsi po smurtinio įvykio. Mokyklos darbuotojas turėtų įvertinti, kiek vaiko pasakojimas galimai realistiškas, ar vaiko nurodomos aplinkybės, faktai atitinka sužalojimų turinį, sunkumą (pvz., ant vaiko rankos matoma suaugusio asmens plaštakos dydžio mėlynė, o vaikas sako, kad jam per ranką sudavė penkiametis brolis). Svarstyti apie vaiko patiriamą smurtą galima, kai vaiko sužalojimai yra neįprasti, jo pasakojimas atrodo neįtikinamas. Svarbu prisiminti, kad smurtą patyrę vaikai dažnai neprisipažįsta, kas ir kaip prieš juos smurtavo, dėl įvairių

priežasčių: galvoja (ar yra įtikinti), kad yra patys kalti dėl tokio elgesio su jais; nori būti ištikimi savo smurtautojui; bijo smurto atskleidimo pasekmių ar pan.

Kalbantis su vaiku neleistina:

- ✓ žadėti tai, ko nebus galimybės ištesėti, pvz., „tau daugiau nieko blogo neatsitiks“;
- ✓ versti vaiką detaliai pasakoti apie patirtą smurtą. Svarbu leisti jam kalbėti tiek, kiek jam norisi;
- ✓ vertinti ir klausinėti vaiką apie jo jausmus smurtautojui;
- ✓ klausti vaiko, kodėl jis anksčiau nepasakė / nesipriešino smurtui; tai vaikui gali sustiprinti kaltės jausmą; jei yra žinoma, kas yra smurtautojas, leisti jam susitikti su vaiku; šiuos klausimus turi spręsti policija ir (ar) savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyrius;
- ✓ leisti vaikui atsiskleisti prie kitų vaikų. Reikia saugoti ir gerbti jo privatumą, neatskleisti ir neaptarinėti informacijos su įvykius nenusijusiems asmenims.

SVARBU: Mokyklos darbuotojo įtarimai dėl vaiko galimai patiriamo smurto nėra įrodymai. Įrodymų rinkimas – teisėsaugos specialistų kompetencija.

Skubia vaiko apsauga būtina pasirūpinti, kai:

- ✓ kyla akivaizdus pavojus vaiko fizinei, psichinei sveikatai;
 - ✓ nėra maisto, vaikas badauja;
 - ✓ nesaugu dėl higienos stokos (pvz.: tikimybė infekcijoms, nes nėra geriamo vandens ir pan.);
 - ✓ dėl psichikos sveikatos sutrikimų paūmėjimų vaiko atstovai pagal įstatymą nėra pajėgūs pasirūpinti vaiko fiziniais, psichologiniais, socialiniais poreikiais;
 - ✓ yra tikimybė, kad vaiko atstovai pagal įstatymą, vartojantys psichoaktyvias medžiagas (alkoholį, narkotikus) ir apsvaigę nuo jų, artimiausiu metu nesiliaus to daryti.
-